XI. *Item* Augustinus in Enchiridio, *c.* 72. [fortè c. an. 421. *in Africa.*]

Qui remittit, & qui corripit, uterque miſeretur.

m 4. *Sentent. diſt.* 15.

ET qui emendat m verbere, in quem poteſtas datur, vel coërcet aliquâ diſciplinâ; & tamen peccatum ejus, quo ab illo læſus, aut offenſus eſt, dimittit ex corde, vel orat, ut ei dimittatur; non ſolùm in eo, quod dimittit, atque orat, verùm etiam in eo, quod corripit, & aliquâ emendatoriâ pœnâ plectit, eleemoſynam dat; quia miſericordiam præſtat. Multa enim bona præſtantur invitis, quando eorum conſulitur utilitati, non voluntati; quia ſibi ipſi inveniuntur eſſe inimici.

Gratian. „ Sunt enim multa genera eleemoſynarum, de quibus ait

n *al.* Alcuinus.

XII. Albinus n. [c. an. 778. *in Gallia.*]

De multiplici genere eleemoſynarum.

o Pann. *l.* 2. *c.* 192.

TRia ſunt o genera eleemoſynarum: una corporalis, egenti dare, quidquid poteris; altera ſpiritualis, dimittere à quo læſus fueris: tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

XIII. *Item* Augustinus, *lib.* 50. Homil. *homiliâ* 6. [c. an. 415. *in Africa.*]

Eleemoſynæ pecuniæ præfertur eleemoſyna cordis.

p Pann. *l.* 2. *c.* 193.

DUæ ſunt p eleemoſynæ, una cordis, altera pecuniæ. Eleemoſyna cordis eſt dimittere ei, à quo læſus es. Nam dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes; indulgere peccanti, quantùm volueris redundat tibi. *& infrà.* §. 1. Eleemoſyna cordis multò major eſt, quàm eleemoſyna corporis. *& infrà.* §. 2. Charitatis eleemoſyna ſine ſubſtantia terrena ſufficit ſibi: illa verò, quæ corporaliter datur, ſi non benigno corde tribuitur, omnino non ſufficit.

Gratian. 3. *Pars.* „ Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas manſuetudinis ſine rectitudine ſeveritatis, nec zelus rectitudinis ſine manſuetudine in Prælatis debet inveniri. Percuſſores ergo, qui præmiſſis autoritatibus ab Epiſcopali officio removentur, non quilibet corporaliter flagellantes, ſed prætermiſſa manſuetudine ad verbera ſemper parati intelligendi ſunt: qui per flagella non vitia corrigere, ſed timeri appetunt: quibus Petrus ſcribit q: *Ne ſitis dominantes in Clero, ſed forma facti gregis ex animo.* Hinc etiam ſcribit

q 1. *Pet.* 5.

r *In cap.* 29. *Job. c.* 16.

XIV. Gregorius I. in Moralibus r, *lib.* 19. *parte* 4. *c.* 23. [an. 590. *Romæ.*]

Manſuetudo, & diſtrictio ab invicem non ſeparentur.

SUnt namque nonnulli ita diſtricti, ut omnem etiam manſuetudinem benignitatis amittant: & ſunt nonnulli ita manſueti, ut perdant diſtricti jura regiminis. Unde cunctis Rectoribus utraque ſummopere ſunt tenenda, ut nec in diſciplinæ vigore benignitatem manſuetudinis, nec rurſum in manſuetudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ; quatenùs nec à compaſſione pietatis obdureſcant, cùm contumaces corrigunt; nec diſciplinæ vigorem molliant, cùm infirmorum animos conſolantur. Regat ergo diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem: & ſic alterum commendetur ex altero, ut nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.

XV. *Item* Idem *Homiliâ* 34. in Evangel. [c. an. 593. *Romæ.*]

Vera juſtitia miſeris compatitur, delinquentibus indignatur.

f Juſtitia. *orig.*

t *al.* indignantur.

VEra juſtitia compaſſionem habet; falſa verò f dedignationem: quamvis & juſti ſoleant rectè peccatoribus dedignari. Sed aliud eſt, quod agitur typho ſuperbiæ; aliud, quod zelo diſciplinæ. Dedignantur t etenim, ſed non dedignantes. *& poſt pauca.* §. 1. At contrà hi, qui de falſa juſtitia ſuperbire ſolent, ceteros quoſque deſpiciunt, nullâ infirmantibus miſericordiâ condeſcendunt; & quò ſe peccatores eſſe non credunt, eò deteriùs peccatores fiunt.

XVI. *Item* Hieronymus, *ad c.* 4. Threnorum u. [an. 410. *in Palæſtina.*]

Peccantes manſuetudine provocentur, non auſteritate abjiciantur.

u Rabani ſunt, non Hieron. ii Commentarii.

x *Thren.* 4. *& Eſa.* 52.

REcedite x, inquiunt, *polluti; recedite, abite; nolite nos tangere*: nolite in aliquo nobis communicare. Talis loquela non illuminat cæcum, non ſanat ægrotum, non curat infirmum; ſed magis occidit, atque in deſperationem periclitantem mittit. Boni etenim Rectores ex ſua infirmitate aliorum infirmitates penſantes, magis per humilitatis, & manſuetudinis levamentum ſtudent peccantes ab erroris laqueo eruere, quàm per auſteritatem in foveam perditionis nutantes propellere. Unde Doctor Gentium y: *Factus ſum*, inquit, *infirmus infirmis.*

y 1. *Cor.* 9.

XVII. *Item* ex Origene, *Homiliâ* 7. in Joſue. [an. 217. *in Ægypto.*]

In populum ira Dei deſævit, cùm Prædicator delinquentes palpat, non corripit.

SEd illud non otioſè tranſmittendum eſt, quòd uno peccante ira Dei ſuper omnem populum venit. Hoc quando accidit? quando Sacerdotes, qui populo præſunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne fortè malè de eis loquantur, Sacerdotalis ſeveritatis immemores nolunt complere quod ſcriptum eſt z: *Peccantem coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant*: & iterum a: *Auferte malum ex vobis ipſis*: nec zelo Dei ſuccenſi imitantur Apoſtolum dicentem b: *Tradidi hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat.* Neque illud Evangelii c implere ſtudent, ut ſi viderint peccantem; primò ſecretè conveniant: pòſt etiam duobus, vel tribus adhibitis d; quòd ſi contempſerit, & poſt hæc Eccleſiæ correctione non fuerit emendatus, de Eccleſia expulſum velut gentilem habeant, ac publicanum: & dum uni parcunt, univerſæ Eccleſiæ moliuntur interitum. Quæ iſta bonitas? quæ iſta miſericordia? uni parcere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore populus. Sicut ex una ove morbida univerſus grex inficitur; ſic uno fornicante, vel aliud quodcumque ſcelus committente, plebs univerſa polluitur.

z 1. *Tim.* 5. a 1. *Cor.* 5. b *Ibid.* c *Matth.* 18. d *al.* arbitris.

Hinc etiam alibi dicitur e. [Rectorem ſubditis pietas matrem, diſciplina verò patrem exhibeat.] §. 1. Percuſſor quoque dicitur, qui ſermone inutili infirmorum conſcientiam vulnerat. Unde

Gratian. 4. *Pars.* e Greg. *Paſtor.* 2. *p.* *c.* 6.

XVIII. Anacletus Papa *Epiſt.* 2. ad Epiſcopos Italiæ. [c. an. 103. *Româ in Italiam.*]

Qui ſermone incauto conſcientiam percutit infirmorum, percuſſor vocatur.

SAnè percuſſor ille dicitur Doctor, qui ſermone inutili conſcientiam percutit infirmorum. Ideò tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui ſecundùm doctrinam eſt f, fidelem ſermonem, ut potens ſit conſolari in doctrina ſancta g, & contradicentes redarguere, & rectè viventes, atque rectam fidem tuentes conſolidare.

f *Ad Tit.* 1. g *al.* ſana.

EPISCOPI ET ECCLESIASTICI NON SINT LITIGIOSI.

DISTINCTIO XLVI.

SEquitur a: *Non litigioſum.* Nihil eſt enim impudentius arrogantiâ ruſticorum, qui garrulitatem autoritatem putant; & parati ad lites, in ſubjectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & ſuperbia provenire manifeſtum eſt. Unde ſcribit

Gratian. 1. *Pars.* a 1. *ad Tim.* 3. *& ibi* Gloſſa ord. & Anſel. *ex Hieron. in Epiſt. ad Oceanum.*

I. Gregorius I. in Moralibus, *lib.* 23. *par.* 5. *c.* 12. *ad cap.* 33. Job. [an. 590. *Romæ.*]

Arrogantes neſciunt inferre humiliter, quæ docent.

HOc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter neſciant inferre quod docent: & recta quæ ſapiunt, rectè miniſtrare non poſſint. In verbis enim eorum proditur; quòd cùm docent, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine reſidere: eóſque quos docent, ut longè infra ſe poſitos, veluti in imo reſpiciunt b; quibus non conſulendo loqui, ſed vix dominando dignantur. Rectè autem his per Prophetam Dominus dicit c: *Vos autem cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.* Cum auſteritate enim, & potentia imperant, qui ſubditos ſuos non tranquillè ratiocinando corrigere, ſed aſperè inflectere dominando feſtinant. At contrà vera doctrina d tantò vehementiùs hoc elationis vitium fugit per cogitationem e, quantò ardentiùs verborum ſuorum jaculis ipſum magiſtrum elationis inſequitur. Cavet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermonibus inſectatur.

b *al.* deſpiciunt. c *Ezech.* 34. d Ibid. *c.* 13. e *al.* cognitionem.

Ecce, quare litigioſi prohibentur in Epiſcopos ordinari. Eſt & alia cauſa hujus prohibitionis. Litigioſi namque vel adulationibus animos Principum ſibi conciliant; vel fratribus ſuis detrahendo, infamiæ notam ingerunt; vel inter fratres diſcordiam ſeminando, ſeditionem numquam facere ceſſant: quæ omnia in Prælatis damnabilia eſſe probantur. Unde ſcribit

Gratian. 2. *Pars.*

II. Gregorius I. in Moralibus, *lib.* 18. *par.* 4. *c.* 3. *ad c.* 27. Job. [an. 590. *Romæ.*]

De iis, qui peccatoribus adulantur.

SUnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent quæ increpare debuerunt. Hinc enim per Prophetam dicitur f: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manûs, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis.* Ad hoc quippe pulvillus ponitur, ut molliùs quieſcatur. Quiſquis ergo malè agentibus adulatur, pulvillum ſub capite, vel cubito jacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quieſcat. §. 1. Hinc rurſum ſcriptum eſt g: *Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.* Parietis quippe nomine, peccati duritia deſignatur. Ædificare ergo parietem, eſt contra ſe quempiam obſtacula peccati conſtruere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi perverſè agentes ædificant, ipſi adulantes quaſi nitidum reddant. §. 2. Sed Sanctus vir ſicut mala de bonis non æſtimat, ita judicare bona de malis recuſat, dicens h: *Abſit à me, ut juſtos vos judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.*

f *Ezech.* 13. g *Ibid.*

h *Job.* 27.

Gratian. „ Hinc etiam legitur

III. In Concilio Carthaginensi IV. *c.* 56. [an. 398. *in Africa.*]

Adulator, vel proditor Clericus ab officio degradetur.

i Burch. *l.* 2. *c.* 176. Ivo, *p.* 6. *c.* 267. Pann. *l.* 3. *c.* 173.

CLericus i, qui adulationibus, & proditionibus vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

IV. *Item* ex eodem Concilio, *c.* 55. [an. 398. *ibid.*]

Excommunicentur ab Epiſcopo qui fratribus non probanda objiciunt.

ACcuſatores fratrum Epiſcopus excommunicet, qui non probanda fratribus objiciunt α. Et ſi emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad Clerum.

¶ Corr. Rom. α *Qui non probanda fratribus objiciunt.*] Verba iſta neque in originali, neque in multis Gratiani antiquis Codicibus habentur.

V. *Item* ex eodem Concilio, *c.* 57. [an. 398. *in Africa.*]

Removeatur α ab Officio Clericus maledicus: ſcurra, fratrum profectibus invidens non promoveatur.

k Burch. *l.* 10. *c.* 66. Ivo, *p.* 11. *c.* 11. *& p.* 13. *c.* 66.

CLericus k maledicus (maximè in Sacerdotibus) cogatur ad poſtulandam veniam; ſi noluerit, degradetur: nec umquam ad officium abſque ſatisfactione revocetur.

¶ Corr. Rom. α *Removeatur.*] Rubrica hæc pertinet ſimul ad hoc Caput & ad duo ſequentia.

VI. *Item* ex eodem Concilio, *c.* 60. [an. 398. *ibid.*]

De eodem.

l Anſel. *l.* 7. *c.* 163. Burch. *l.* 2. *c.* 172. Ivo, *p.* 6. *c.* 263. *& p.* 11. *c.* 79. Pann. *l.* 3. *c.* 172.

CLericum l ſcurrilem, & verbis turpibus joculatorem 1 ab Officio retrahendum cenſemus.

¶ Pith. 1 *Joculatorem.*] *jocularem.* Ita 3. C. V. vide Agath. Conc. *c.* 71.

VII. *Item* ex eodem, *c.* 54. [an. 398. *in Africa.*]

De eodem.

m Burch. *l.* 2. *c.* 16. Ivo, *p.* 6. *c.* 35.

CLericus m invidens fratrum profectibus, donec in vitio eſt, non promoveatur.

VIII. *Item* ex eodem, *c.* 67. [an. 398. *ibid.*]

Non ſunt ordinandi, qui ſeditionibus vacant.

n Agath. Concil. *c.* 69. Burch. *l.* 2. *c.* 17. Ivo, *p.* 6. *c.* 36.

SEditionarios n ſtatuimus numquam ordinandos Clericos, ſicut nec uſurarios, nec injuriarum ſuarum ultores.

IX. *Item* ex Concilio Laodicensi, *c.* 5. [c. an. 320. *in Phrygia Pacatiana.*]

Uſuras exigere Clericis minimè licet.

3. *Pars.* o *al.* ſeſquipla.

NOn licet fœnerari Miniſtris altaris, vel in Sacerdotali ordine conſtitutis, vel uſuras, vel lucra, quæ ſeſcupla o 2 dicuntur, accipere.

¶ Pith. 2 *Seſcupla.*] Id eſt, ſummam capitis & dimidium ſummæ. τὰς λεγομένας ἡμιολίας. Iſidor. *lib.* 10.

X. *Item* Leo Papa I. 3 Epiſcopis per Campaniam, *Epiſt.* 1. *c.* 4. [an. 443. *Româ in Campaniam.*]

Nec ſuo nomine, nec alieno Clericus fœnerator exiſtat.

p Anſel. *l.* 7. *c.* 150. Burch. *l.* 2. *c.* 121. Ivo, *p.* 6. *c.* 66. q *al.* accipere.

SIcut p non ſuo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim, crimen ſuum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolum aſpicere q & exercere debemus, ut quod hic miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum manſura tribuit 4, recipere valeamus.

¶ Pith. 3 *Papa.*] Univerſis per Camp. Picenum & Thuſciam, & per univerſas Provincias conſtitutis.

4 *Tribuit.*] 2. C. V. *retribuet.*

EPISCOPI ET ECCLESIASTICI NON SINT AVARI, NEC USURARII.

DISTINCTIO XLVII.

Gratian. 1. *Pars.* „ QUod autem in fine hujus Capituli, Uſurarii ordinari prohibentur; inde eſt, quòd uſuram exercentes, cupiditati deſervire probantur: cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur a: quia tales facilè à juſto deviarent. Unde legitur

a 1. *Tim.* 3.

I. In Canonibus Apostolorum, *c.* 44. [c. an. 281. *in Syria.*]

Diaconus, Presbyter, & Epiſcopus exigens uſuras, niſi deſierit, deponatur.

b Burch. *l.* 2. *c.* 119. Ivo, *p.* 6. *c.* 195. *& p.* 13. *c.* 15. Pann. *l.* 3. *c.* 157.

EPiſcopus b, aut Presbyter, aut Diaconus uſuras à Debitoribus exigens, aut deſinat, aut certè deponatur.

II. *Item* ex Concilio Nicæno, *c.* 17. [an. 325. *in Bithynia.*]

Uſuras exigens, ſive Clericus, ſive ſubjectus Regulæ, dejiciatur.

QUoniam 1 multi c * ſub Regula conſtituti avaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique Divinæ Scripturæ dicentis d: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*: mutuum dantes, centeſimas exigunt, juſtè cenſuit ſancta & magna Synodus, ut ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipiens, aut e ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium tranſigens, aut hemiolia, id eſt, ſeſcupla f α exigens; vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratiâ, dejiciatur à Clero, & alienus exiſtat à Regula.

c Inf. XIV. *q.* 4. *c.* 8. ex alia verſione. Polyc. *l.* 4. *tit.* 31. Rab. *l. Pæn.* *c.* 32. Burch. *l.* 2. *c.* 129. Anſel. *l.* 7. *c.* 153. Ivo, *p.* 6. *c.* 196. *& p.* 13. *c.* 8. d *Pſal.* 14. e redundat iſta particula. f *al.* ſeſquipla. g *al.* ſeſquipla.

¶ Corr. Rom. α *Seſcupla* g.] Hoc ſeſquialterarum uſurarum genus, quamvis graviſſimum, in frugibus humidis, vel arentibus Conſtantinus lege permiſerat; quæ nunc extat in Codice Theodoſiano, *lib.* 2. *tit. ult. de uſuris*, *l.* 1. Eódem pertinet, quod ſcribit B. Hieronymus in Commentariis in Ezechielem, *lib.* 6. *c.* 18. his verbis. *Solent in agris frumenti, & milii, vini, & olei, ceterarumque ſpecierum uſuræ exigi, ſive, ut appellat ſermo Divinus, ſuperabundantiæ: verbi gratiâ, ut hyemis tempore demus decem modios, & in meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, amplius partem mediam.* Quamobrem hoc Canone, quo Patres illi omnes pecuniarias uſuras Clericis interdicunt, voluerunt etiam ſeſcuplam frugum expreſsè iiſdem interdicere. Poſteà verò in aliis Conciliis, & à Romanis Pontificibus, genus omne uſurarum tamquam Juri Naturali, ac Divino contrarium, tam Clericis, quàm Laicis fuit interdictum: quemadmodum apparet in Decretalibus, *tit. de uſur.*

¶ Contius. * *Quoniam multi.*] Quidam malè interpretando hunc Canonem corrumpunt. Breviter explicabo. Biennio antequam ederetur hic Canon, Lex Conſtantini intervenerat, quæ definierat hunc uſurarum modum, ut in pecunia numerata ſingulas centeſimas, in frugibus verò vel liquidis vel aridis mutuo datis ſingulas hemiolias, ſeu ſeſquialteras partes recipere liceret. Itaque uſura quadruplo major in frugibus quàm in pecunia numerata permittebatur. Extat Lex illa Conſtantini *in Cod. Theod. legum lib.* 4. *tit. de uſur. l.* 1. Cùm autem Catholicæ Eccleſiæ, cùm omnis uſura, tum illud tam immoderatum lucrum & fœnus ea lege permiſſum, Chriſtiano homine videretur indignum, omnibus regulæ Chriſtianæ obnoxiis has uſuras interdixit. Quin etiam Juſtinianus hanc immoderationem deteſtatus, centeſimas pecuniæ reſtrinxit ad trientes: Seſquialteras verò frugum ad centeſimas. *l. eos.* §. 1. *C. de uſur. Novell.* 32. 33. 34. ad quas hæc pleniùs enarravi. Ergo poſt Legem Juſtiniani Chriſtianis licebit ea moderatione fœnerari? minimè verò. Canoni enim, cui derogare non potuit Imperator, parendum potiùs, quàm Legi. Quærant ergo uſurarii Chriſtiani alium defenſorem.

¶ Pith. 1 *Quoniam.*] Vide *l.* 1. *Cod. Theod. de uſuris*, Hieron. *lib.* 6. *in Ezechiel. cap.* 18. *&c.*

Hinc etiam ſcribit dicens

Gratian.

III. Gregorius I. *in* 19. *lib.* Moralium, *c.* 25. *in* 29. *cap.* Job. [an. 590. *Romæ.*]

Temporalibus lucris deſervientes, Deo nequaquam militare probantur.

OMnes hujus ſeculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt, in cæleſtibus debiles. Nam pro temporali gloria uſque ad mortem deſudare appetunt, & pro ſpe perpetua, ne parum quidem in labore ſubſiſtunt: pro terrenis lucris quaslibet injurias tolerant, & pro cæleſti mercede vel tenuiſſimi verbi ferre contumelias recuſant: terreno judici toto etiam die aſſiſtere fortes ſunt; in oratione verò coram Domino vel unius horæ momento laſſantur: ſæpè nuditatem, dejectionem, famem pro acquirendis divitiis atque honoribus tolerant: & earum rerum ſe abſtinentiâ cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant; ſuperna autem laborioſè quærere tantò magis diſſimulant, quantò ea retribui tardiùs putant. §. 1. Hi itaque quaſi aliarum arborum more deorsùm vaſti ſunt, ſursùm anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt. At contrà ex qualitate palmarum deſignatur proficiens vita juſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis ſtudiis fortes, & in cæleſtibus debiles; ſed longiùs, atque diſtantiùs ſtudioſos ſe Deo exhibent, quàm ſeculo fuiſſe meminerunt.

§. 2. Nam cùm quibuſdam per Prædicatorem noſtrum dicitur h: *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*: eorum proculdubio infirmitati condeſcenditur, ac ſi eis apertiùs diceretur; ſi nequaquam ampliùs poteſtis, ſaltem tales eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorum, ne debiliores vos habeat ſancta libertas aëris α, quos in carne validos habuit uſus terrenæ voluptatis.

h *Rom.* 6.

¶ Corr. Rom. α *Aëris.*] Apud B. Gregorium legitur, *ſancta libertas heredes*: vel, *ſancta libertas charitatis, quàm in carne*: In uno autem exemplari Gratiani Vaticano, *cæleſtis converſationis*, quod in Gloſſa ad explanandam dictionem, *aëris*, affertur.